

ZNAČAJ INTRA-INDUSTRIJSKE TRGOVINE U SAVREMENOJ SVETSKOJ PRIVREDI

Milutinović Sonja¹

Sažetak: *Obrasci trgovine između industrijalizovanih zemalja se značajno razlikuju od obrazaca trgovine sa zemaljama u razvoju. Ovo iz razloga što industrijalizovane zemlje sličnog nivoa ekonomske razvijenosti koriste slične proizvodne tehnologije i faktore i proizvode slične proizvode. Stoga, trgovina između njih, uglavnom ima formu trgovine u okviru iste privredne grane, koja se odnosi na situaciju u kojoj zemlje uvoze i izvoze dobra koja pripadaju istom sektoru. Prvi, koji je uočio ovaj fenomen simultanog uvoza i izvoza dobara u okviru industrije (definisano kao intra-industrijska trgovina) između zemalja sličnog nivoa razvijenosti, bio je Balassa. Cilj ovog rada je upoznavanje sa samim konceptom intra-industrijske trgovine, Grubel-Lloyd indeksom kao najviše korišćenim načinom merenja intra-industrijske trgovine, i njenim determinantama. U poslednjem delu rada je dat prikaz Grubel-Lloyd indeksa intra-industrijske trgovine odabranih zemalja, koji za cilj ima da prikaže sve veći značaj ovog vida trgovine u svetskoj privredi.*

Ključne reči: *intra-industrijska trgovina / inter-industrijska trgovina / Grubel-Lloyd (GL) indeks / industrijski razvijene zemlje / zemlje u razvoju*

UVOD

Otkrivanje simultanog uvoza i izvoza dobara u okviru industrije između zemalja sličnog nivoa razvijenosti, je jedan od najvažnijih empirijskih otkrića šezdesetih godina. Prvi, koji je ovaj fenomen uočio bio je Balassa, i od tada se broj literature i teorija na ovu temu samo uvećavao. Ova empirijska otkrića dala su osnovu za odbacivanje tradicionalne teorije međunarodne trgovine, koja je bila zasnovana na konceptu komparativnih prednosti i stvaranju „nove teorije trgovine“ čiji su temelji sagrađeni na modelima monopolističke konkurencije, ekonomije obima i

¹ Fakultet za hotelijerstvo i turizam u Vrnjačkoj Banji, Vrnjačka Banja, Vojvođanska br. 5A, e-mail: sonja.milutinovic@kg.ac.rs

diferencijacije proizvoda. S tim u vezi, problem našeg istraživanja u ovom radu će biti intra-industrijska trgovina. Cilj rada je da pokaže sve veći obim i značaj intra-industrijske trgovine, ne samo za industrijski razvijene zemlje, već i za zemlje u razvoju. Naime, raščlanjavanjem intra-industrijske trgovine na njene dve komponente - horizontalnu i vertikalnu intra-industrijsku trgovinu, došlo se do zaključaka da ovaj vid trgovine više nije karakterističan isključivo za industrijski razvijene zemlje, već se može javiti i među zemljama različitog stepena razvijenosti. Rad se sastoji iz više celina. Nakon uvodnog dela sledi upoznavanje sa pojmom intra-industrijske trgovine, njenim komponentama, načinima merenja intra-industrijske trgovine i njenim determinantama. Poslednji deo rada se odnosi na dokazivanje značaja ovog vida trgovine za savremenu svetsku privredu.

INTRA-INDUSTRIJSKA TRGOVINA

Intra-industrijska trgovina (koja se u literaturi javlja i pod imenom intrasektorska ili unutarsektorska) se javlja kada zemlja simultano uvozi i izvozi dobra ili usluge sličnog tipa, odnosno dobra i usluge koja se nalaze u istom sektoru. Na primer, intra-industrijska trgovina se javlja kada Nemačka izvozi folksvagen u Italiju, a Italija fijat u Nemačku. Ova dobra su slična, u tom smislu što su automobili, ali se razlikuju u karakteristikama zbog čega je i u interesu ovih zemalja da trguju. Nasuprot ovome, postoji inter-industrijska trgovina kada zemlja izvozi dobra koja pripadaju jednom sektoru a uvozi dobra iz drugog sektora.

Kada je reč o inter-industrijskoj trgovini, specijalizacija zahteva velika prilagođavanja iz razloga što je potrebno da svaka zemlja preusmeri resurse iz jedne industrije u drugu. Troškovi prilagođavanja su veliki zato što se proizvodni faktori, koji su premešteni iz industrije koja se gasi u industriju u ekspanziji, teško apsorbuju (Zhang i Clark, 2009). Na drugoj strani, u slučaju intra-industrijske trgovine, faktori proizvodnje se prebacuju između različitih segmenata iste industrije, tako da dolazi do minimalnog unutrašnjeg remećenja. Specijalizacija unutar iste industrije omogućava proizvođačima da dobiju korist od ekonomije obima.

Prva literatura o intra-industrijskoj trgovini se pojavila sredinom šezdesetih godina empirijskim istraživanjima Balassa (1966) i Grubela (1967) (pomenuto kod: Qasami i Fausti, 2001). Oni su istraživali efekat trgovine između zemalja Evropske ekonomske zajednice, kao posledicu povećane ekonomske integracije Zapadne Evrope pedesetih i šezdesetih godina. Svojim istraživanjem, došli su do saznanja da je trgovina mahom intra-industrijskog tipa. Ovi rezultati su bili u suprotnosti sa tradicionalnom neoklasičnom teorijom trgovine, po kojoj je ekspanzija trgovine u Evropi trebala biti preovlađujuće inter-industrijskog tipa. Ekspanzija intra u

odnosu na inter-industrijsku trgovinu je pružila osnov za dalji razvoj literature i teorije koja će kasnije biti poznata kao „nova teorija trgovine“. Temelji ove teorije su sagrađeni na modelima monopolističke konkurencije, ekonomije obima, diferencijacije proizvoda, tražnje potrošača za raznovrsnošću i sličnošću u njihovim preferencijama. Balassa i Grubel su, zatim, svoj rad nastavili sa Krugmanom (1979, 1980, 1981), Lanchesterom (1980) i Helpmanom (1981), koji su razvili modele horizontalne intra-industrijske trgovine sa monopolističkom konkurencijom. Ove modele i njihove derivate su saželi Helpman i Krugman (1985) (pomenuto kod: Andersen, 2003).

HORIZONTALNA I VERTIKALNA INTRA-INDUSTRIJSKA TRGOVINA

Uzimajući u obzir karakteristike proizvoda, postoje različiti tipovi intra-industrijske trgovine - horizontalna i vertikalna. Horizontalna intra-industrijska trgovina podrazumeva trgovinu sličnim proizvodima različitih karakteristika, i ona je proizvod različitih preferencija potrošača. Na primer, uvoz i izvoz automobila slične klase i cene. Teorijski pristup horizontalnoj intra-industrijskoj trgovini prvi su razvili Lancaster (1980), Krugman (1981), Helpman (1981, 1987) i Bergstrand (1990) (pomenuto kod: Aturupane, Djankov i Hoekman, 1997). Ovi autori navode da je ovaj vid intra-industrijske trgovine više karakterističan za industrijski razvijene zemlje i zemlje na sličnom nivou razvijenosti i omogućava im da profitiraju od ekonomije obima.

Teorijsku osnovu za vertikalnu intra-industrijsku trgovinu je pružio Falvey (1981) i ona obuhvata uvoz i izvoz proizvoda koji su istih karakteristika ali različitog kvaliteta (Aturupane i sar., 1997). Na primer, Italija uvozi garderobu lošijeg kvaliteta, a izvozi garderobu visokog kvaliteta. Vertikalna intra-industrijska trgovina takođe podrazumeva i trgovinu sličnim proizvodima, ali u različitim fazama proizvodnje. U ovom slučaju se najčešće koristi jeftina, nekvalifikovana radna snaga za sklapanje proizvoda i zbog toga je vertikalna intra-industrijska trgovina dominantna između zemalja sa različitim stepenom razvijenosti.

Komponente intra-industrijske trgovine, kao i sama intra-industrijska trgovina, imaju različite troškove prilagođavanja faktora (Zhang i Clark, 2009). Horizontalna intra-industrijska trgovina će imati niske troškove prilagođavanja faktora zbog toga što se radi o veoma sličnim proizvodima različitih karakteristika. Za razliku od nje, vertikalna intra-industrijska trgovina će imati velike troškove prilagođavanja, zato što se faktori proizvodnje sele iz proizvodnje dobara lošijeg kvaliteta u proizvodnju dobara boljeg kvaliteta, i obrnuto. U ovom slučaju razlika između

faktora koji se koriste u proizvodnji dobara koja se uvoze i dobara koja se izvoze će biti tolika kao da je reč o inter-industrijskoj trgovini.

MERENJE INTRA-INDUSTRIJSKE TRGOVINE

Postoji više načina merenja intra-industrijske trgovine, ali tehnika koja se najčešće koristi u literaturi je Grubel-Lloyd (1975) indeks intra-industrijske trgovine.

$$GL = 1 - \frac{|X_i - M_i|}{X_i + M_i}$$

GL - Grubel-Lloyd indeks koji meri intra-industrijsku trgovinu za industriju i

X_i - izvoz zemlje u industriji i

M_i - uvoz zemlje u industriji i

Ovaj indeks može imati vrednost od 0 do 1, pri čemu vrednost 1 znači da je u okviru date industrije izvoz jednak uvozu i trgovina je potpuno intra-industrijska. Ukoliko je vrednost indeksa 0, trgovina je inter-industrijska, što može značiti da je ili uvoz jednak nuli ili je izvoz jednak nuli.

Međutim, GL indeks nije prvi indeks merenja intra-industrijske trgovine koji se pominje u literaturi. Prvi indeks je predložio Balassa (1966) koji je merio stepen preklapanja trgovine proizvodima u okviru industrije (Andersen, 2003).

$$B_j = \frac{|X_j - M_j|}{X_j + M_j}$$

i - roba u okviru industrije j

Ovaj indeks je takođe uzimao vrednosti od 0 do 1, s tim što je vrednost 0 predstavljala savršeno preklapanje trgovine, to jest čistu intra-industriju, dok je vrednost 1 predstavljala čistu inter-industriju.

Iako je suština ovog indeksa do danas ostala nepromenjena, činilo se neprivlačno da indeks koji meri intra-industrijsku trgovinu daje vrednost 0, kada je u pitanju čista intra-industrijska trgovina, zbog čega su Grubel i Lloyd predložili novi GL indeks (Andersen, 2003).

Uprkos mogućnosti računanja GL indeksa kroz vreme, njegovo povećanje ili smanjenje nije bilo nužno povezano sa odgovarajućim povećanjem ili smanjenjem intra-industrijske trgovine. Na ovaj problem prvi su ukazali Caves (1981) i Hamilton i Kniest (1991), navodeći da će jednako povećanje uvoza i izvoza unutar industrije dovesti do povećanja intra-industrijske trgovine, ali da će GL indeks ostati nepro-

menjen (Andersen, 2003). Međutim, indeks koji su Hamilton i Kniest predložili sadržao je nedostatke i nije omogućavao poređenje industrija različitih veličina. Ovaj problem je otklonio Brulhart (Brulhart, 1994) koji je marginalni indeks intra-industrijske trgovine prikazao na sledeći način:

$$\text{MIIT} = 1 - \frac{\Delta X - \Delta M}{|\Delta X| + |\Delta M|}$$

Ovaj indeks meri promenu u uvozu i izvozu unutar industrije. Kao i GL indeks, MIIT indeks može imati vrednosti od 0 do 1, pri čemu vrednost 1 označava čistu marginalnu intra-industrijsku trgovinu, dok 0 označava čistu marginalnu inter-industrijsku trgovinu.

DETERMINANTE INTRA-INDUSTRIJSKE TRGOVINE

Determinante koje se odnose na zemlju. Ekonomski razvoj, kao determinanta intra-industrijske trgovine između dve zemlje, utiče na trgovinu preko nivoa ekonomskog razvoja zemalja i razlike između ekonomske razvijenosti. Visoko razvijene zemlje imaju kapacitet da proizvode diferencirane proizvode i uz to odgovarajuću tražnju za diferenciranim proizvodima, što pogoduje povećanju intra-industrijske trgovine među tim zemljama. Mera koja se najčešće koristi kako bi se izmerila ova determinanta je bruto društveni proizvod po glavi stanovnika (BDP/pc). Kada je reč o razlici u razvijenosti dve zemlje, veći obim intra-industrijske trgovine će biti između zemalja istog, ili sličnog nivoa razvijenosti i veličine tržišta. Kako bi se izmerila jednakost (ili nejednakost) nivoa razvijenosti dve zemlje, najčešće se koristi apsolutna razlika u BDP/pc posmatranih zemalja.

Veličina tržišta je pozitivno povezana sa intenzitetom intra-industrijske trgovine - veća tržišta imaju veći potencijal da iskoriste ekonomiju obima i razvijaju veću diferenciranost proizvoda.

Ekonomska integracija pozitivno utiče na intenzitet intra-industrijske trgovine između dve zemlje. Ukoliko su dve zemlje pristupile nekoj uniji ili su sklopile sporazum, one su time smanjile ili čak eliminisale transakcione troškove i barijere u trgovini.

Trgovinske barijere ometaju međunarodnu trgovinu i tako negativno utiču na intenzitet intra-industrijske trgovine.

Neposredna geografska blizina se odnosi na:

- a) transportne troškove - dve zemlje koje su geografski bliže će imati niže transportne troškove, pa time i veći obim trgovine;
- b) kultura, ukusi, navike - dve geografski bliže zemlje će imati slične ukuse i kulturu, što povećava potencijal za intra-industrijsku trgovinu;
- c) resursni potencijal - velika je mogućnost da geografski bliže zemlje imaju slične resurse, i stoga, i učešće u istoj industriji.

Kako bi se izmerila geografska blizina kao determinanta intra-industrijske trgovine, najčešće se uzima u obzir to da li se dve zemlje graniče i to kolika je razdaljina između njih. Zemlje koje se nalaze u neposrednoj blizini, to jest graniče se, ili je razdaljina između njih mala, imaju veći potencijal za povećanje intenziteta intra-industrijske trgovine.

DETERMINANTE KOJE SE ODOSE NA INDUSTRIJU

Diferencijacija proizvoda povećava intenzitet intra-industrijske trgovine. Mera koja se najčešće koristi kako bi se izmerila ova determinanta je broj kategorija proizvoda u okviru industrije.

Ekonomija obima je u pozitivnoj korelaciji sa obimom intra-industrijske trgovine. Najčešća mera ekonomije obima je prosečna veličina preduzeća ili dodata vrednost u industriji.

Struktura tržišta - obim intra-industrijske trgovine će biti najveći kada tržište teži monopolističkoj konkurenciji. Broj preduzeća u industriji ili ratio koncentracije su najčešće korišćene mere ove determinante.

Životni ciklus proizvoda - što je duži životni ciklus proizvoda, to jest što se duže proizvodi, to je veći potencijal za diferencijaciju tog proizvoda, a time i za većim obimom intra-industrijske trgovine.

Uloga multinacionalnih korporacija u međunarodnoj trgovini je najčešće pozitivno povezana sa intra-industrijskom trgovinom zato što se ta zajednička ulaganja obično dešavaju o okviru iste industrije. Obim aktivnosti multinacionalnih korporacija se može izmeriti procentom njihove prodaje i obimom stranih direktnih investicija na nivou industrije.

ZNAČAJ INTRA-INDUSTRIJSKE TRGOVINE

Intra-industrijska trgovina čini otprilike četvrtinu svetske trgovine (Krugman i Obstfeld, 2009). Ona ima značajnu ulogu u trgovini industrijskim proizvodima

između industrijski razvijenih zemalja. Naime, kada je reč o industrijski razvijenim zemljama i onima koje su veoma blizu da postanu takve, više od polovine njihovih bilateralnih tokova čini intra-industrijska trgovina (OECD, 2002). Za ove zemlje dobici od intra-industrijske trgovine su veliki. Ona omogućava zemljama da ostvare koristi od većeg tržišta, jer na taj način jedna zemlja može u isto vreme da smanji broj proizvoda koje proizvodi i da poveća raznovrsnost dobara domaćim potrošačima. Proizvođači manji broj dobara, zemlja može svako pojedinačno dobro da proizvede u većem obimu, uz manje troškove i veću produktivnost. Sa druge strane, potrošači će takođe imati korist u vidu veće mogućnosti izbora.

U studiji OECD (OECD, 2002) koja prikazuje sve veći značaj intra-industrijske trgovine navode se sledeći zaključci - intra-industrijska trgovina je:

- značajno porasla u većini zemalja od osamdesetih godina;
- naročito visoka za sofisticirana dobra kao što su hemikalije, mašinerija, transportna, električna oprema i elektronika;
- visoka za veoma otvorene zemlje, to jest one zemlje kojima uvoz i izvoz čine više od polovine bruto društvenog proizvoda;
- povezana sa preferencijalnim trgovinskim sporazumina (na primer, povećanje intra-industrijske trgovine u Meksiku nakon NAFTA);
- povezana sa tokom stranih direktnih investicija, naročito u slučaju istočnoevropskih tranzicionih ekonomija.

U Tabeli 1 su dati GL indeksi za SAD i Nemačku za prvih deset i poslednjih deset grana industrije rangiranih po obimu intra-industrijske trgovine. Veći deo trgovine čini intra-industrijska (bliža jedinici) nego inter-industrijska (bliža nuli). Primećujemo da su među prvih deset proizvoda zastupljeniji tehnološki napredniji proizvodi i sofisticirana sektorska dobra poput hemikalija, farmaceutskih proizvoda, energetske i transportne opreme i elektronike. Razlog ovome je naverovatnije što sofisticirana i tehnološki naprednija dobra imaju veće koristi od ekonomije obima. Na drugoj strani, među poslednjih deset na lestvici nalaze se većinom radno-intenzivni proizvodi.

Tabela 1. GL indeks intra-industrijske trgovine za SAD i Nemačku, 2006 godina.

SAD		NEMAČKA	
PRVIH 10 PROIZVODA	GL INDEKS	PRVIH 10 PROIZVODA	GL INDEKS
metaloprađivačke mašine	0,9980	sirova i mineralna đubriva	0,985
mlečni proizvodi i jaja	0,9941	proizvodi od kože	0,975
proizvodi od kože	0,9915	železnička i tramvajska oprema	0,970
pogonska oprema	0,9876	šećer i med	0,966
električna oprema	0,9740	obojeni metali	0,953
parfemi, kozmetika...	0,9479	meso i prerađevine	0,947
sirova i mineralna đubriva	0,9405	nameštaj	0,946
obrađena životinjska i biljna ulja	0,9393	kafa, čaj, kakao, začini	0,946
industrija specijalnih mašina	0,9186	stočna hrana	0,937
neprimarni oblik plastike	0,9009	organske hemikalije	0,935
POSLEDNJIH 10 PROIZVODA		POSLEDNJIH 10 PROIZVODA	
proizvodi od plute i drveta	0,2876	farbanje, sunčanje	0,55
nameštaj	0,2830	metaloprađivačke mašine	0,54
prirodni i veštački gas	0,2727	čvrsta biljna mast i ulja	0,47
nafta i proizvodi od nafte	0,1798	industrija specijalnih mašina	0,45
proizvodi za putovanja, torbe...	0,1612	voće i povrće	0,45
krzno, koža	0,1590	celuloza i odpaci od hartije	0,44
ulje voća i semana	0,1384	nafta i proizvodi od nafte	0,4
odeća i dodaci	0,1135	prirodni i veštački gas	0,24
obuća	0,111	ulje voća i semana	0,18
veštačko đubrivo	0,0789	ugalj, koks, briketi	0,13

Izvor: World Trade Report, 2008.

Naredna tabela prikazuje značaj intra-industrijske trgovine za pojedine zemlje kroz povećanje ili smanjenje GL indeksa. Obim intra-industrijske trgovine u posmatranom periodu je uglavnom rastao, dok većeg porasta ima jedino u slučaju Paname i Egipta. Iz tabele se vidi da veći obim intra-industrijske trgovine imaju industrijski razvijene zemlje (SAD, Kanada, zemlje EU i Švajcarska), kao i zemlje u razvoju koje se brzo razvijaju i industrijalizuju (Hong Kong, Singapur, Kina, Malezija i Tajland). Nasuprot njima su zemlje u razvoju, koje su resursno bogate i proizvode više radno-intenzivnih proizvoda u odnosu na proizvode visoke tehnologije (*high tech* proizvode) i veoma nerazvijene zemlje, koje imaju mali obim intra-industrijske trgovine. Iz tabele, takođe, primećujemo da razvijene zemlje imaju veći obim intra-

industrijske trgovine sa drugim razvijenim zemljama, dok zemlje u razvoju (poput Malezije i Tajlanda) imaju veći obim trgovine sa drugim zemljama u razvoju. Izuzetak se javlja u slučaju Japana koji, u odnosu na ostale razvijene zemlje, ima manji GL indeks i veći obim intra-industrijske trgovine sa zemljama u razvoju nego sa razvijenim zemljama. Razlog ovome možemo naći u činjenici da Japan nema puno prirodnih resursa i zbog toga mora da uvozi sirove materijale, kao i zbog geografske blizine zemalja u razvoju Azije, koje su mahom već industrijalizovane.

Tabela 2. GL indeksi intra-industrijske trgovine za odabrane zemlje za 1996. i 2011. godinu.

	1996			2011		
	SVET	RAZVIJENE ZEMLJE	ZEMLJE U RAZVOJU	SVET	RAZVIJENE ZEMLJE	ZEMLJE U RAZVOJU
Hong Kong	0,7	0,29	0,65	0,66	0,3	0,61
Singapur	0,65	0,31	0,6	0,65	0,38	0,59
SAD	0,61	0,65	0,47	0,62	0,68	0,51
EU (27)	/	/	/	0,6	0,63	0,51
Malezija	0,43	0,28	0,51	0,55	0,37	0,58
Kanada	0,57	0,59	0,36	0,53	0,58	0,34
Švajcarska	0,51	0,52	0,31	0,49	0,49	0,37
Tajland	0,36	0,26	0,44	0,49	0,38	0,53
Meksiko	0,5	0,47	0,42	0,49	0,46	0,38
Republika Koreja	0,42	0,35	0,35	0,48	0,43	0,42
Indija	0,34	0,3	0,34	0,44	0,39	0,43
Ukrajna	0,43	0,3	0,44	0,43	0,27	0,44
Brazil	0,43	0,32	0,43	0,41	0,33	0,43
Kina	0,39	0,33	0,4	0,4	0,38	0,36
Panama	0,12	0,08	0,13	0,39	0,12	0,47
Turska	0,32	0,27	0,36	0,39	0,36	0,41
Japan	0,35	0,34	0,32	0,39	0,36	0,39
Novi Zeland	0,35	0,34	0,32	0,37	0,4	0,31
Norveška	0,38	0,37	0,28	0,33	0,33	0,29
Argentina	0,36	0,21	0,43	0,32	0,19	0,39
Tunis	0,26	0,18	0,36	0,32	0,26	0,32
Kolumbija	0,29	0,16	0,39	0,31	0,18	0,36
Australija	0,39	0,38	0,39	0,3	0,34	0,31

Egipat	0,17	0,12	0,19	0,28	0,2	0,33
Čile	0,24	0,14	0,31	0,27	0,14	0,32
Rusija	0,38	0,26	0,47	0,26	0,2	0,33
Peru	0,18	0,13	0,21	0,26	0,16	0,29
Uganda	0,12	0,04	0,13	0,24	0,09	0,26
Pakistan	0,14	0,09	0,16	0,24	0,16	0,27
Albanija	0,15	0,14	0,11	0,17	0,16	14
Madagaskar	0,12	0,11	0,11	0,17	0,15	0,16
Nigerija	0,09	0,09	0,08	0,14	0,11	0,13
Island	0,08	0,07	0,09	0,13	0,13	0,14
Niger	0,16	0,02	0,18	0,08	0,06	0,1
Venecuela	0,26	0,16	0,36	0,08	0,05	0,09
Centralnoafrička Republika	0,08	0,04	0,06	0,02	0,03	0,04

Izvor: World Trade Report, 2013

ZAKLJUČAK

Šezdesetih godina prošlog veka dokaz o postojanju intra-industrijske trgovine, kao trgovine u okviru istog sektora između zemalja sličnog nivoa razvijenosti, ozbiljno je ugrozio tradicionalnu teoriju međunarodne trgovine zasnovanu na komparativnim prednostima. Prvobitno je ovaj vid trgovine uglavnom bio karakterističan za industrijski razvijene zemlje, koje su korist od intra-industrijske trgovine prisvajale kroz ekonomiju obima i diferenciranost proizvoda. Međutim, raščlanjavanjem intra-industrijske trgovine na dve komponente - horizontalnu i vertikalnu trgovinu, došlo se do drugačijih saznanja. Horizontalna intra-industrijska trgovina podrazumeva trgovinu sličnim proizvodima različitih karakteristika, dok vertikalna intra-industrijska trgovina obuhvata uvoz i izvoz proizvoda koji su istih karakteristika ali različitog kvaliteta ili trgovinu sličnim proizvodima ali u različitim fazama proizvodnje. U slučaju vertikalne intra-industrijske trgovine, najčešće se koristi jeftina, nekvalifikovana radna snaga za sklapanje proizvoda. Zbog toga je vertikalna intra-industrijska trgovina dominantna između zemalja sa različitim stepenom razvijenosti. Sve je ovo dovelo do povećanja značaja intra-industrijske trgovine i povećanja obima ovog vida trgovine, ne samo među zemljama istog stepena razvijenosti, već i među industrijalizovanim zemljama i zemljama u razvoju.

THE IMPORTANCE OF INTRA-INDUSTRY TRADE IN THE CONTEMPORARY WORLD ECONOMY

Milutinovic Sonja

Abstract: *Patterns of trade between industrialized countries are significantly different from the patterns of trade with the developing ones. This is because the industrialized countries have a similar level of economic development, use similar technologies and production factors and produce similar goods. Therefore, trade between them mainly takes the form of trade within the same industry, which refers to a situation in which a country imports and exports goods belonging to the same sector. Balassa was the first to notice this phenomenon of simultaneous import and export of goods within industry (defined as intra-industry trade) between countries with similar levels of development. The aim of this paper is to present the concept of intra-industry trade, Grubel-Lloyd index, as the most frequently used method of measuring intra-industry trade, and its determinants. The last part of the paper presents the Grubel-Lloyd index of intra-industry trade of selected countries, with the intent to show the increasing importance of this type of trade in global economy.*

Key words: *intra-industry trade / inter-industry trade / Grubel-Lloyd (GL) index / industrialized countries / developing countries*

LITERATURA

1. Andersen, M. A. (2003). *Empirical intra-industry trade: what we know and what we need to know*, Canada, University of British Columbia
2. Aturupane, C., Djankov, S., Hoekman, B. (1997). *Determinants of Intra-industry Trade between East and West Europe: Policy and Research Working Paper Series*, The World Bank
3. Brulhart, M. (1993). Marginal Intra-industry Trade: Measurement and Relevance for the Pattern of Industrial Adjustment. *Weltwirtschaftliches Archiv*, (130), 600-613
4. Clark, D. P., Stanley, D. L. (1999). Determinants of Intra-industry Trade Between Developing Countries and the United States. *Journal of Economic Development*, 24 (2), 79-95
5. Davis, D. R. (1995). Intra-industry Trade: A Heckscher-Ohlin-Ricardo approach. *Journal of International Economics*, 39, 201-226

6. Greenaway, D., Hine, R., Milner, C. (1995). Vertical and Horizontal Intra-industry Trade: a Cross Industry Analysis for the United Kingdom. *The Economic Journal*, (105), 1505-1517
7. Ito, T., Okubo, T. (2012). New Aspects of Intra-industry Trade in EU Countries. U: *ETSG 2011 Copenhagen* (str. 1126-1138), Copenhagen, Copenhagen Business School and University of Copenhagen
8. Krugman, P. R., Obstfeld, M. (2009). *Međunarodna ekonomija: teorija i politika* (12. izd.), Beograd, DATA STATUS
9. Leitaó, N. C. (2011). Intra-industry Trade in Tourism Services. *Theoretical and Applied Economics*, 6 (559), 56-62
10. Mardas, D., Nikas, C. (2008). European Integration, Intra-industry Trade in Vertically Differentiated Products and the Balkan Countries. *International Advances in Economic Research*, 14 (4), 355-368
11. OECD (2002). Intra-Industry and Intra-Firm Trade and the Internationalisation of Production. *Economic Outlook*, (71), 159-170
12. Qasami, B. A., Fausti, S. W. (2001). NAFTA Intra-industry Trade in Agricultural Food Products. *Agribusiness*, 17 (2), 255-271
13. *World Trade Report*. (2013). World Trade Organization
14. *World Trade Report*. (2008). World Trade Organization
15. Zhang, Y., Clark, D. P. (2009). Pattern and Determinants of United States' Intra-industry Trade. *The International Trade Journal*, 23 (3), 325-356